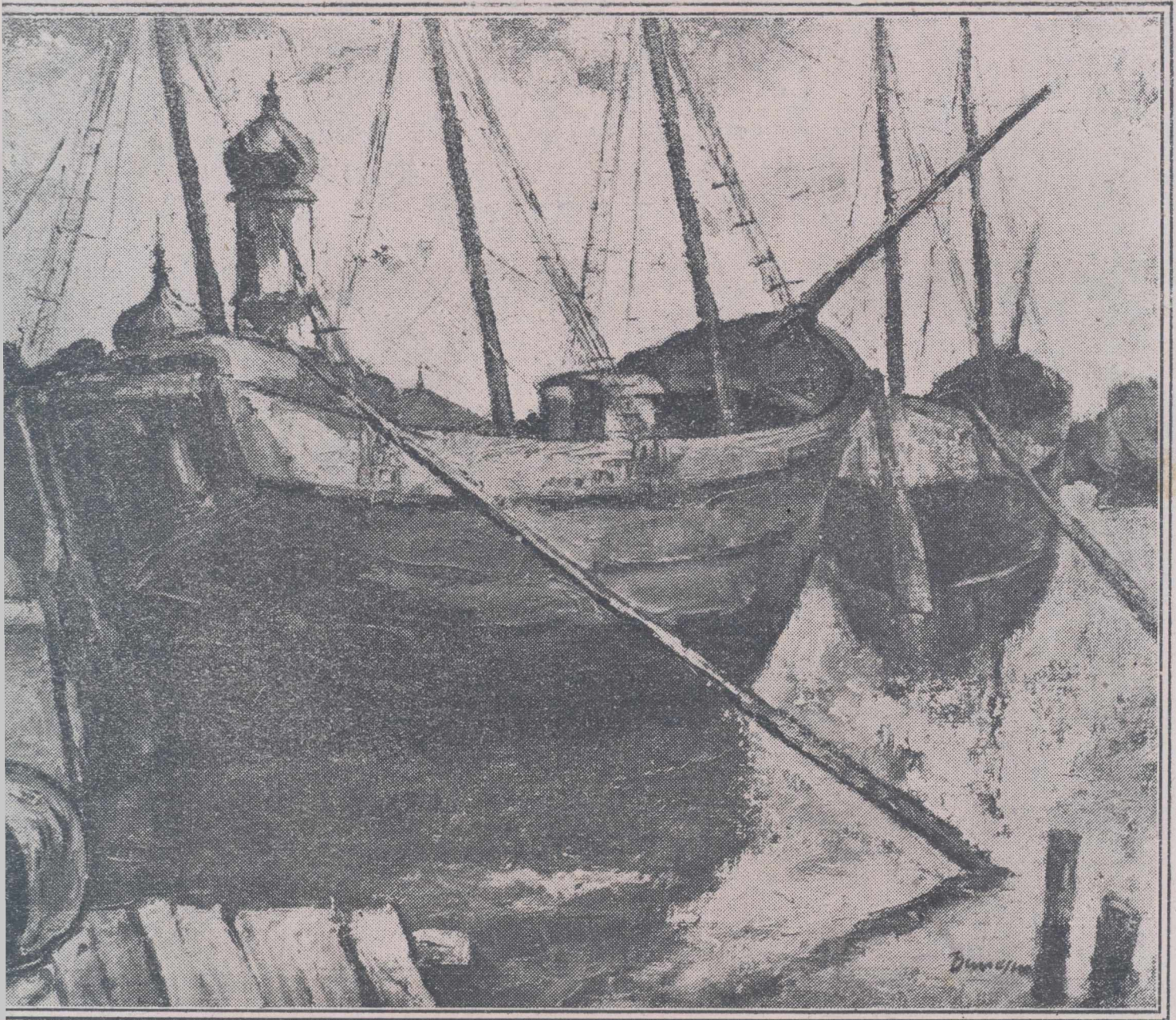

UNIVERSUL
LITERAR

MARIUS BUNESCU: CORABII LA VALCOV

An XLII, Nr. 45.
7 Noembrie 1926.

Lei 5

Plutitorul văzduhului

Miraculosul regat al albastrelor veșnice spații
Unde-un fluid nevăzut îmbrățișează abstractul
Lagăr de pace, de somn, eden de mătase al tăcerii
Câmp monstruos de război, întrecosmice forțe nebune.

Clară și lină fântână mângâietoare, a luminii
Unde se-ascunde un dragon fioros: Necunoscutul
Cale vrăjită-a dorinții, sperării și viselor toate
Negru abis ce revarsă blestem și trăsnet de moarte.

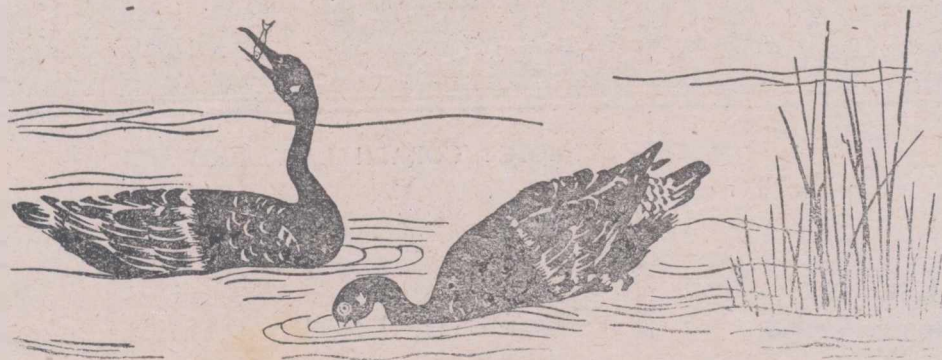
Însă prin largul abstract, iată concretul apare:
Moară de vânt căpiată, sbughind-o cu sgomot prin nouri
Puce cu dânsa un vierme 'nsetat de gol și de goană,
Suflet pribeag prin etern ce-aleargă să prindă eternul.

EUGENIU SPERANȚIA

TOAMNA

Gândesc la zilele de toamnă de-acum și cele de-odinioară
și văd un morman de frunze uscate ce ard, — iluziile moarte,
pomi despuiți pe întinse câmpuri deșarte
și drumuri lungi... nesfârșite și prăfuite drumuri de țară,
sate depărtate, în care numai biserica cenușie se 'nalță în mijloc
cu turla în zori și 'n amurg poleită cu-argint sau licărind ca un foc,
câteva căsuțe albe, singuratice la margini, și-atât.
Acolo țăranii își fac socoteli pentru iarnă, chibzuind în ce fel și cu cât,
să vândă la moară, la boer ori la târg,
grâul cel nou ce-l măsoară cu sânge;
acolo însă e chiot și cântec deși poate toamna e 'n toi,
căci vinul nou nu rămâne ascuns în butoi.
Gândesc apoi la stânele goale, cu ogrăzile rupte,
la cocorii prin ceață vâslind cu țipete reci și 'ntrerupte,
la serile lungi, liniștite, cu tainicul foc de pe vatră
și gândul din nou mă întoarnă, aici, în orașul de piatră:
o toamnă vânătă, rece, fără cer, fără zare,
cu tuse seacă pe străzi și nopți cu delir și crispare.
Mele, în tine însuși te strângi cu 'nfrigurare
pe urmă te cauți pretutindeni fiindcă e o plecare fiecărui moment,
înțelegi că amintirile nu mai pot fi un prezent,
lași trecutul să doarmă și viitorul îl lași necercetat
și 'n fiecare scară tresari când auzi depărtat
șuerul strident al trenurilor care pleacă;
te pleci atunci clipei de față umilit ca un rob
și-ți zici resemnat că toamna altfel nu poate să treacă.
și iată de ce simți înșfârșit că ești cel mai singur om de pe glob.

N. FURCA

Din literatura engleză

Povestea unchiului unui comi-voiajor

(The Pickwick Club, partea 2-a cap. XX)

de CHARLES DICKENS

unchiul meu, domni mei, zise comi-voiajorul, era un ștregar bine dispus, mai voios, cel mai bine dispus, cel mai șer din câți ștengari au existat vre-ă. Aș fi vrut să-l fi cunoscut domni-voiajorul... Dar nu, răs-gândindu-mă, n'as de loc; căci dupe mersul vremii, da-și fi cunoscut, ași fi — vai! — ori fi, ori aproape de groapă, ași fi re-țat să colindați prin lume, ceia ce fi oropsit de neprețuita plăcere de vorbi în acest moment. Domni mei, fi vroit ca tații dvs. și mamele dvs. să a-noscut pe unchiul meu, de-ar fi plă-de minune, în special respectabilelor mame. Sunt sigur, fără dor și poate, între numeroșele sale virtuți, avea i ce predominant, iau îndrăsneala să au în vileag, erau: pușul și cânte- la băutura. Iertați-mă că mă las tâ- de melancolica aducere-aminte a ta- lui ce nu mai este, ori-cum, d-lor, n orice zi a săptămânii veți întâlni un ta unchiul meu.

nu recunoscut ca prea onorabil pentru iul meu tovarășia și intima amicitie lega de Tom Smart, din marca casă omierț Bilson și Slum, Cateaton-Street. Unchiul meu voiaja pentru Tiggiu Telps; dar multă vreme a făcut ace- lătoare de afaceri ca și Tom.

Într-o seară când s'au întâlnit, unchiul prinse o mare afecțiune pentru Tom om prinse altă afecțiune, la fel, pen- unchiul meu. Nu se cunoșteau de cât jumătate de ceas, când și pari-ă pe ceția celui mai bun castron de puș și iuteala sorbitului său. S'a stabilit că iul meu a câștigat pentru execuție; n ce privește băutul, Tom îl întrecu proape jumătatea unei lingurițe. Lua- ite un alt bol fiecare, pentru a-l bea roc în sănătatea lor și fură de a i prieteni devotați tot timpul. E un n în acest fel de lucruri, d-lor; e mai tare de cât noi.

Într-o înfățișare personală, unchiul meu idee mai scurt ca o talie mijlocie; era semenea o idee mai gros; poate că zul său era o idee mai roșcovan de ețele obicinuite. Avea, însă, fața cea jovială ce ași putut vede vre-o dată. Avea ceva de flecar, cu un nas și o ie aduse favorabil. Ochii săi strălu- meren de veselie și pe figura sa în- a perpetuu un surâs, vesel, satisfă- t, șagalnic. Odată fu aruncat din ca- eta sa și se ciocni cu capul de un oi pus de marginea drumului. Ră- acolo buimăcit, cu nutra atât de tă în nisip, că servindu-mă de o expre- nergică a sa, dacă biata mămă-sa ar tut reveni pe pământ, nici ea nu l'ar cunoscut. Reflectând la aceasta, gen- eni, pot să vă dau cuvântul meu de e că la moartea ei unchiul meu n'a- lecât doi ani și șapte luni, și, fără să im de sgârieturi, de cismele-i în- e pe dos, — fără îndoială, biata fe- s'ar fi uluit grozav, chiar de n'am la socoteală nasul său și fața sa ru- dă. Nu importă. El era acolo, întin, multe ori am auzit zicându-se că su- a atât de plăcut, ca și cum ar fi că- le bunul lui plac. După ce i-a luat a, îndată ce s'a simțit reînviind, a ut să se aranjeze cum trebuie în pat, use un răs, îmbrățișă tnerica care-i lighenașul (cu sângele scos), după

care ispravă ceru numai de cât un cotlet de berbec și nuci marinate. Era mare a- mator de nuci marinate, d-lor; spunea că, luate fără oțet, face berea mai bună la gust.

Marele turneu al unchiului meu avea loc odată cu căderea frunzelor. Atunci făcea el intrări de fonduri și-și lua comi- sioanele pentru părțile de nord. Mergea din Londra la Edinburg, de la Edinburg la Glasgow, din Glasgow revenea la E- dinburg și în fine la Londra cu vaporul. Trebuie să știți că a doua vizită la Edim- burg era pentru propria sa plăcere; avea obiceiul de a reveni pentru o săptămână, exact timpul să-și vadă prietenii, și cum dejuna cu acesta, gusta cu cellalt, cina cu un al treilea și supă cu un altul, petre- cee o frumoasă săptămână, nu prea prost ocupat. Nu știu dacă unul din dom- niile-voastre a încercat un solid dejun scoțian, substanțial, abundant, apoi a mers să făcă o gustărică cu un butoiș de stri- dii și o duzină de sticle de bere albă cu unul sau două flacoane de acel rachiu zis Wiskey, pentru ca să termine. Dacă vi s'a întâmplat aceasta, veți conveni cu mine că trebuie să ai capul oarecum solid să faci onoarea, după accia, unei cine și u- nu! supcu.

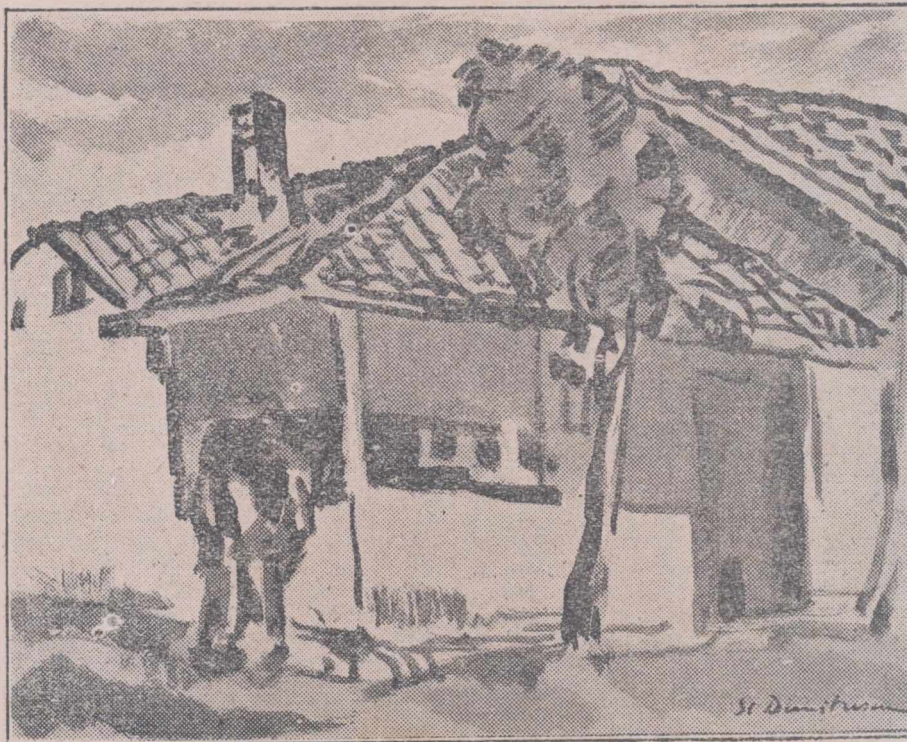
Dar, să vă binecuvinteze Dumnezeu pe toți! Asta nu era nimic pentru unchiul meu. Era atât de bine făcut că așa ceva era pentru el un joc de copil. L'am auzit spunând că putea să ție piept multora din Dundee și să revie acasă fără să se potic- nească, și dv. știți, gentlemen, că indivi- zii din Dundee au capetele și pușul atât de tari că nu le poți găsi pereche între cei doi poli. Am auzit vorbindu-se de un om din Dundee și de un altul din Glasgow care băură împreună timp de cincispre- zecă ciasuri consecutiv. Duce câte știu, se poate garanta că amândoi fură sufo-

cași în acelaș moment aproape; dar odată trecută și aceasta, gentlemen, nu se gă- siră de loc mai rău.

Într-o seară, douăzeci și patru ore în- a-intea epocii ce-și fixase pentru înbarcare, unchiul meu supă cu unul din cei mai vechi amici ai lui, care locuia în partea veche a orașului Edinburg. Un Mac, așa cevașilea, urmat de patru silabe. Erau: soția gospodarului, cele trei fiice ale gos- podarului, precum și trei sau patru Sco- țieni groși și pestriți, cu sprâncenile stu- foase, ce-i întrunise gospodarul să facă oncurile lui unchiu-meu și pentru a da o mână de ajutor la gonirea melancolici. Fu un supcu glorios. Se mănă somn mă- rinat, balog afumat, câte o căpăfană de miel, câte un cârnat cu sânge, un haggis, celebră mâncare scoțiană care l-aranja stomacul unchiului meu ca unui amoraș. Mai erau ele multe altele, al căror nume l-am uitat, dar totuși lucruri bune. Feti- țele erau agreabile, femeia proprietarului părea una din cele mai bune creaturi din câte au existat, și unchiul meu se arăta de o dispoziție încântătoare. Astfel, în tot timpul seratei făcea să vezi fetițele sură- zând pe ascuns și pe crecoana izbucnind în râsete, iar pe vesellii companioni pu- fuind atât de frumos că larga lor față a- junsesse stacojie. Nu-mi reamintesc precis câte pahare de grog cu Wiskey au băut fiecare după supcu; dar cea ce știu e că spre ceasul unu către dimineață feciorul proprietarului își pierdu cunoștința în momentul când intona pentru a douăzcea oară un cuplet din cântecul lui Burns 1): **Oh, Willie, mai vântură nișită here!** O melodie dumnezeiască croită pentru beție: cântecul fiind dedicat lui Bacus și Bacus, divinitatea chefului, fiind un zeu.

Cum de o jumătate de oră aproape era singurul meseau ce unchiul meu vedea încă la masă, își făcu socoteala că ar fi poate timpul să plece, să poată ajunge ori-cum la o oră decentă la gazda sa, mai cu seamă că băutura începuse de la șapte ceasuri seara. Cu toate acestea, crezând că n'ar fi politicos din partea sa să plece

1) Burns, autor al celebrelor cântece populare scoțiene, cel mai mare poet al Scoției (1759—1796).

ȘT. DIMITRESCU: Desen.

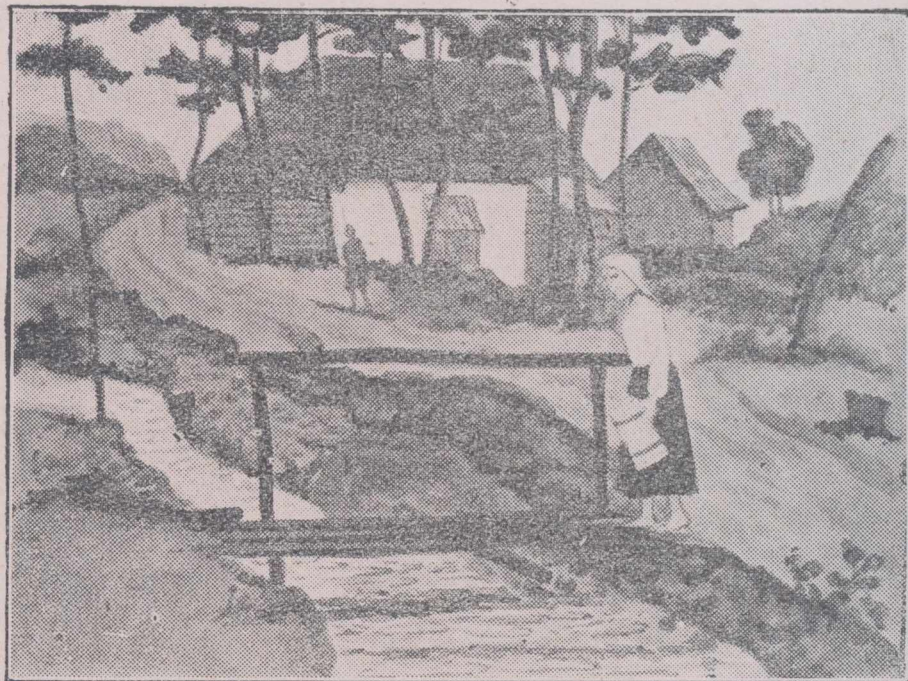
fără un „bum rămas“, unchiul meu își voia s'ngur președinția, mai amestecă un pahar de grog, se sculă să propue ceva în sănătatea sa, își adresă un discurs adus binisor și, foarte încântat, bău toastul cu entuziasm. În timpul acesta nimeni nu se deșteptă. Unchiul meu mai bău încă o picăturiță curată, de rândul acesta de frică să nu-i facă pușul vre un rău, înșfăcă pălăria, eși în stradă.

Vântul sufla cu tărie când unchiul meu închise ușa gospodarului. Își îndesă solid pălăria pe cap, își infundă mâinile în buzunare și privind în văzduh, trecu repede în revistă starea atmosferică. Nori treceau peste lună cu viteza cea mai ne bună, aci o întuneca de tot, aci îi permitea să răs-pândească toată splendoarea ei pe obiectele ce-l împrejmuiau; apoi trecând din nou peste ea, o întuneca cu o rapiditate de neerezut. „În adevăr, zise unchiul meu, adresându-se timpului ca și cum s'ar fi simțit personal ofensat, asta nu poate merge așa. Nu e timpul ce-mi trebuie pentru călătorie. Nu-l vroi cu nici un preț“, zise unchiul cu o voce impunătoare. După ce repetă aceasta de câteva ori, și după ce-și asigură echilibrul, zăpăcit ori și cum de o atât de lungă privire în aer, se puse vesel în mars.

Casa amicului gospodar era în Canon-gate, și unchiul meu avea de mers în cea laltă parte a Laithwalk-ului; ceva mai mult de o milă distanță. În dreapta sa, în stînga, se ridicau către ceruri case mari izolate, înalte, descârnate ale căror fațade erau înegrite de vârstă; ale căror ferestre, ca ochii unor bătrâni, păreau spălăcite și gănușite de ani. Șase, șapte, opt etaje se îngrămădeau ca niște castele de cărți de joc, unele pe deasupra celorlalte, aruncându-și umbra groasă pe drumul pavat cu pietre sgronțoroase, făcând noaptea și mai neagră. Un mic număr de felinare erau risipite la mari distanțe; dar ele serveau, doar, să arate intrarea murdară a cătorva străme înfundături, sau a cătorva scări conducând prin cotituri repezi și complicate la diverse etaje superioare. Tot privind aceste lucruri cu aerul unuia care le-a văzut prea de multe ori ca să-i mai pese de ele, unchiul meu mergea prin mijlocul străzii cu degetul gros în buzunarul jiletocii, modulând din timp în timp cântecelul său cu atâta căldură că onestii locuitori ai vecinătății, treziți din primul lor somn, tremurau în pat până ce larma se îndepărta, convingându-se atunci că era un derbedeu de bețiv ce-și căta culcușul urlând, se acopereau mai călduros și adormiau din nou.

Vă povestesc cu minuțiositate cum unchiul meu mergea pe mijlocul drumului, cu degetele mari în buzunarele jiletocii, pentru că, după cum zicea și el adese ori, și cu drept cuvânt, n'ar eși nimic extraordinar din această poveste, dacă nu vedeți destul de distinct, chiar de la început, că nu avea cătuși de puțin spiritul întors către supranatural sau către romantic.

Unchiul meu mergea, așa dar, cu degetele în buzunarele jiletocii sale, ocupând pentru el tot mijlocul străzii, și cânta când un refren de dragoste, când un refren de chef; iar când obosia de amor și de baccus, fluera melodios; astfel atinse el podul nordului, care în acest loc reuneste vechiul oraș Edimburg cu orașul nou. Se opri timp de un minut, luă seama la îngrămădirea stranie și neregulată a luminelor înșesate în naltul văzduhului că ai crede că vezi stele strălucind, deoarte, pe zidurile fortăreții, de alta pe Calton-Hill pentru a lumina castele aeriene. La picioarele lor, antica și pitoreasca cetate dormea liniștită în obscuritatea sa majestoasă, în vreme ce

LEON VIORESCU : Peisaj.

vechiul tron al lui Arthur 2), care se ridică impozant și sumbru, ca un geniu puternic, părea că păzește și protejă castelul Holgrood 3). Zic domnilor, că unchiul meu se opri un minut sau două să privească în jurul lui. Apoi, făcând un compliment ca de cinci parale timpului care se luminase puțin, cu toate că luna mergea la culcare, se repuse pe mers, tot așa de regal ca și înainte, ocupând mijlocul drumului, cu o mare demnitate, de teamă ca nu cumva cineva să-i dispute posesia. Cu toate acestea, cum nu se găsea nimeni care să deschidă o contestație pe această chestiune, el continuă să meargă, cu degetele mari în buzunarele jiletocii sale, pașnic ca un mielușel.

Când unchiul meu atinse finele Laith-Walk-ului, trebuia să traverseze un teren viran, la capătul căruia, în timpul acela se găsea o ogradă, aparținând unui rotar, care răscurpăra dela administrația poștelor trăsurile scoase din servici. Unchiul meu era un mare amator de trăsură: vechi, tinere sau de vârstă mijlocie, și-l apucă dragostea să se deranjeze din drum, fără alt scop de cât să ochiască printre uluci o uzină de antice diligențe, ce-și reamintea el că le-ar fi văzut acolo, în foarte rea stare, toate dezmembrate. Unchiul meu, d-lor era de un caracter deschis și se supăra repede: nepuțând vedea bine printre țărushi, sări pe deasupra, se așeză liniștit la cărma înfiptă pe o capră înaltă, începu să numere fărâmurile unei butci cu o gravitate remarcabilă.

Erau acolo poate o duzină, poate chiar mai multe, unchiul meu nu era sigur de asta și cum era un om prea scrupulos în ce privește cifra, nu-i plăcea să citeze fără să și calculeze. În fine erau ele acolo toate talmeș-balmeș, într-o neînchipuită stare de plâns. Portierele erau smulse din țărănele lor, garniturile ridicare; numai din loc în loc câte o sdreanță mai atârna doar de un cui ruginit. Felinarele erau duse, frânele leșinate de multă vreme, arcurile țândări făcute, lemnăriile despuiate de vâpsea. Vântul fluera prin crăpături și ploaia

care se strânsese pe imperiale, cădea picătură cu picătură în interior, cu un surd și lugubru: era, în fine, scheletele unor harabale decedate; și în acest caz solitar, la această oră a morții, aveai ceva funebru și oribil.

Unchiul meu își propti capul în palme și se puse să gândească la lumea activă foarte ocupată ce a călătorit odinioară aceste derăpănite trăsuri și care acum era tot atât de tăcută și tot atât de schibată ca și ele însăși. El gândi la numeroșii indivizi cărora aceste carcere vi-mănoase le adusesse timp de ani, pe tot anotimpurile, atâtea noutăți așteptate nerăbdare: noutăți despre călătorii fete și de bună sănătate, expedițiuni scrisori de schimb și de bani. Negustor iubitul, nevasta, văduva, mama, școlarul bombonelul cel mic care se acatâ poartă așteptând factorul; cu câtă grijă fiecare din ei n'au așteptat sosirea celei bătrâne diligențe! Și acum ce ajuns? Domni mei, unchiul meu spusese că s'a gândit la toate acestea, dar eu presupun că le-a citit într-o carte oarecândă și că e pozitiv că tot privind acele scene de trăsuri, căzu într'un fel de peală, din care fu deodată trezit de clopot vecin care sună ora două. Ori, unchiul meu nu era cu nimic distins pe trau o gândire repede și dacă în realitate s'ar fi gândit la toate acestea, sunt convins că gândul lor l-ar fi ținut cel puțin două ore și jumătate. Cred că pot să afirm că unchiul meu căzuse în toropeală, fără să se fi gândit la ceva.

Ori cum ar fi, orologiul bisericii bătăcesc alora. Unchiul se deșteptă, își frunzei și sări în picioare ușmit.

Într-o clipită, cum orologiul sfârși de nat două ceasuri, acest ocol desert și răsît deveni plin de viață și de activitate. Portierele fură puse în balamalele garniturile restaurate, lemnăriile văpșate felinarele aprinse. Perne, pufuri și perne pe fiecare scaun; hamalii îndesau patetele în fiecare cufăr, gârziile aranjau cii cu scrisori? grăjdarii aruncau găde apă pe roțile înoite; o cantitate oameni se îngrămădeau din toate părțile controlând cărmele la fiecă trăsură, sagerii soseau, valizele erau împachetate caii înhamăți, în fine se vedea evidente fiece-diligență trebuia să plece fără întârziere. Boerilor, unchiul meu desc

2) Rege legendar, care ar fi introdus creștinismul în Anglia.

3) Vechi castel ce a servit de reședință suveranilor, între cari și Maria Stuart.

Ultimul romantic

— Fragment din actul I —

Un birou cu mobilă grea, bătrânească. Bibliotecă și câteva portrete. În fundul stânga printr'o boltă cu perdele e un oțel pentru fumat și palavre. Flori de câmă, multe și albe. Lumină de amurg omnatec.

SCENA II

MARCU ȘI ELENA

MARCU (Intrând, elegant și cu un aer boem voit) bună seara. Singurică?

ELENA. Bună seara. Nu ai peccat la Sisia? (ironic) Credeam, că n-o să-ți poți stămpara dorul singurătăților de toamnă. Ce păcat! Da știu... obligațiunii monene, cari te fac să pierzi câteva accente e poezie. Păcat...

MARCU. Iar iești rea. De câtva timp u găsești nici o vorbă bună pentru mine.

ELENA. Nu sunt eu de vină. Dacă nu e-ai ști atât de aproape de Valentin cu înămurirea d-tale dezastruoasă...

MARCU (abil) Azi vine mama lui. Așpt s'o revăd. Sunt atâția ani de atunci... um trece timpul! (Pausă. Privind-o pe lena în ochi.) De ce ești așa de gravă. U-ți stă bine. Ochiu tăi sunt făcuți să dă. Cum te-ai schimbat! Când mi-aduc mîinte cum erai odinioară...

ELENA. Te-am rugat să nu mai îmi vor- ești de trecut.

MARCU. Ți-e frică de el.

ELENA. Nu. Trecutul meu e al meu, nu- ai al meu, cu bucuriile și durerile lui, mai cu seamă cu toate înfrângerile ti.

MARCU. Ce vrei? Nu pot să uit așa ușor. E o vreme de care se legase tot orul meu. Doi ani de zile și-am urmărit așa pas cu pas. Te vream și te uram. arcă te văd și acum pe culoarele un- versității. Erai o copilă ieșită de pe băn- le liceului. Purtași o bluză gri, încheia- până sub bărbie. Cravata verde... Băr- a ta, mînuțele tale pline și cu gropițe, seriozitatea ta de copil grav... Într'o ovincie, undeva sub munți, părinții tăi așgurs în lumina ochilor tăi, toată așa lor netrăită. Era atata belșug în o- i tăi! Am înțeles că-l vei risipi. Co- orile poartă în ele risipa, ca o fatalitate. așa brutală, cu brațe pârtoase și avide -a împins în vîrtej. Și te risipeai. Cursu- e de istorie au ajuns un simplu și re- tat prilej de a-ți întâlni adoratorii. înd plecai și se sărutau mîinile cu o zistență îndrăznească. În urma ta lăsași val de parfum și un prilej de cleve- i. Bluza ta s'a decoltat și cravata aceia rde și gravă ai uitat s'o mai pui. In- puseși să fii luxoasă. Când te vedeam înserate într'uh auto, care te ducea șosea, învăluită în blană și împărțind răsuri, sau când te vedeam noaptea ziu, întovărășită, te uram, Zvâcnea în ne bărbăția jicnită. Vanitatea mea era nită. Ași fi vrut să fii singurul, înțe- și, singurul, care să te învăț păcatul.

ELENA. (aproape plîngând). Dar Mar- le, mă chinuști. Lasă-mă... Lasă-mă. înt în casa lui Valentin. (Vrea să fugă. Marcu o prinde de mîini).

MARCU. Nu. Nu poți și nu trebuie să aci. Casa lui Valentin nu e decât o min- nă. Ea nu există. A fost doar un pri- trecător ca să-ți regăsești accentele inocentă, și ca să poți reincepe păca- ... Păcatul sau viața e tot una.

ELENA (plîngând). Nu-ți adevărat.

MARCU. Da, da, i-adevărat. De când ept, să-ți le spun. Până azi numai ai

bănuț ce vreau... Din mocirola aceia de șampanie, mîtasuri și bancnote, risipite cu destrău și despotic, te-a luat într'o zi Valentin și te-a adus în casa lui. Omul ăsta, cu viața de ascet, omul ăsta a cărui voință și castitate mă întoară, te-a cu- cerit. Ți-a pus în ochi, iar seriozitatea aceia de copil grav, sufletul tau i-a al- toit nevinovația de odinioară. Dar minu- nea asta a făcut-o pentru mine. Ca să te văd iar albă, albă ca un zâmbet de vis și acum vreau să-mi razbun așteptarea, vreau să te învăț eu păcaul... Trebuie să fii a mea. (Vrea s'o prinda în brațe).

ELENA (aproape stins). Lasă-mă. Ești brutal...

MARCU. Ha, ha, ha... Eleno, viața nu-i vis, viața e brutală și rea, și bucuriile trebuie să i le smugi. Și eu știu să i le smug. Și vreau să risipeș în sufletul tău otrava voluptoasă a vieții.

ELENA (pierdută). Dacă viața e rea, omul trebuie pe marea răutăți ei, să poarte tacta generozității.

MARCU. Faptu asta, de când e lumea, a purtat-o giumeț întâmplarea și omul a tratat cu povara ei în spinare... N'ai fost pe strada? Nu ai văzut cum își face fie- care drumul? Nu ai văzut, cum, viața, sub munciuna morală își întinde brațele și bîjbie și caută, — caută să traiască adănc și bogat? Morala e o cursă, ce ne-o înundem nouă înșine, ca să așteptăm, ca să liarbă în nci dorurile. Da, ne culti- văm dorurile, ca să le trăim cât mai pu- ternic. Asta e tîncui vorbelor din pro- feți... De când ai trecut pe lângă mine înăia oară, în bluză și cu cravata verde și grava, am patruns în ascunzișurile sufletului tău, acolo unde gemeau ina- bușite dorurile și doream în tine păca- tul, ce nu tuase încă tunță. Pentru suf- letul tău nu vei mai gasi acum nici un refugiu sigur. Voluptatea păcatului te urmărește și te va gasi... Uite, e pe bu- zetele tale... (Elena și-ascunde buzele)...

MARCU. Micuța mea... Li pune capul în toată făptura ta...

ELENA. Nu, nu, nu-i adevărat.

MARCU. Atunci de ce te ascunzi?

ELENA (plînge și clipele trec greu, greu).

MARCU. Micuța mea... (ii pune capul pe pieptul lui și o mângăie pe frunte). Micuța mea... Când te vedeam aici, îmi părea închisă într'o colivie. Haide, mi- cuța mea, uite, ne cheamă, ne așteaptă vîrtejul. Măine murim. Tinerețea e o po- vară. S'o risipim, micuța mea... Sărutămă...

ELENA (istovită) Marcule, nu pot.

MARCU. Sărută-mă. Vreau să mă să- ruți. Vreau să te știu a mea. Discară plecăm. Plecăm departe. Ne desrădăcinăm din pămîntul acesta al amintirilor. Vreau să nu-mi aducă nimic aminte de trecutul tău. Discară plecăm. La noapte vom pri- vi amîndoi, prin fereastra vagonului, în- tunericul, îmbrățișați și muți și mîne în zori se vor deschide înaintea noastră o- rizonturi noi, paradisul...

Paradisul e aici pe pămînt. Sărută-mă, micuțe...

(O sărută. Elena și-ascunde ochii. Undeva, într'o mahala clopotul unei biserici cîntă în amurg).

ELENA. Ascultă... ascultă... E ceva sfînt și bun în sufletul nostru.

MARCU. E mascarada vieții.

ELENA. Nu. E armonia desăvârșirii.

MARCU. Copilă prostuță... E surrogatul înaintea omienești, care-ți-a luat drep-

Cîntecul monedei vechi

Monetă veche de aur curat,
Obiect de schimb, obiect mititel,
Sunat de antice mîni omenesti
Monetă veche cu chip de 'mpărat,
Obiect întâlnit la întâmplare de-acel
In mîinile cărui acum te găsești,
Monetă veche, metal innoptat
Ca tina sub care ai fost îngropat.

Monetă veche, obiect de muzeu,
Relievă a unor de mult stinse vremi,
Scîntee ce-odată-a orbit pe-un plebeu,
Prilej ca gîndul 'napoi să mi-l chemi,
Relievă a unor vremi ce-au apus,
Luciu văzut prin negura minții,
Și tu odinioară-ai lucit cu-argintii
Ce-au dat pătimirii pe blîndul Iisus.

AUREL DUMITRESCU

tul să trăiești liberă. (O sărută). Haide, îmbracă-te.

Te aștept.

(Elena pleacă. Marcu privește câteva cărți. Apoi își rupe o floare albă și se joacă cu ea rupîndu-i petalele. Elena vine).

ELENA. Floarea asta era pentru Va- lentin.

MARCU. Și acum e pentru capriciul meu.

ELENA. Marcule...

MARCU. Capriciul e un copil legitim al libertății, și noi doar vom fi liberi, li- beri.

ELENA. Floarea asta era pentru Valen- tin. Era o parte din sufletul meu.

MARCU. E partea de prisos a sufletului tău.

ELENA. Nu, e partea nobilă. M'a tîrît păcatul prin viață, nestăpănit, dar floa- rea asta albă a rămas.

MARCU. Copilă prostuță, la noapte vom pleca departe. Paradisul e aici pe pămînt și sufletul e jucăria paradisului pămîntean.

De ce să plîngi pentru-o jucărie?... (Pornesc. Elena se lasă dușă. Zgomot de voci. Elena se razimă de ușă. Marcu își potrivește monoculul întră valetul).

LIVIU OPRÎȘ.

SCYȚII

de ALEXANDRU BLOK

Voi sunteți milioane. Noi nesfârșit puhoi
Și vreți să ne'nfrunțați, noroade?
Da, suntem aziatici și Scyții suntem noi
Cu ochi vicleni și oblici cu ochii de iscoa de!

Al vostru veac e pentru noi o clipă
Și noi supuși v'am fost ca robii
V'am fost zăgaz furtunelor în pripă
Între mongola rasă și rasa Europii...

Din veci de veci clocotitoare lavă
A fierț ca'n hornuri de uzină
Și ca'ntr'un basm se prăbuși din slavă
Și Lisabona și tragica Messină!...

Voi veacuri ați râvnit spre Orient
Ingrămădind comori de bunuri
Și cinic socotiți sorocul lent,
Să ne scuipați din gurile de tunuri!

Și ceasul a sunat! Din aripi bat dezastre
În drum sporind a crimei turmă...
Dar când vă va suna sfârșit Gomorei voas tre
N'o rămâneă o piatră, nici o urmă!...

O glob bătrîn! Pin'nu te-ai prăbușit de-adr eptul
Ci-n chinuri îți sfâșii trufașa haină:
Oprește-te ca Oedip înțeleptul
În fața sfinxului cu veche taină!

Rusia-i Sfinx! De cruda ta fără de lege
Insângerată de tortură,
Ea te scrutează-adânc și gândul îți culege,
Privind cu dragoste și ură!...

Da! Să inbiți ca noi cu patimă coapte'n sânge
Nu știți voi nici în noaptea nunții!
Uitat-ați voi, că'n lume va învinge
Iubirea ce răstoarnă munții!

Noi tot iubim — și graiul cifrelor metalice
Și harul visurilor grece
Noi înțelegem tot-tăișul geniului galic
Și geniul teuton, posomorit și rece!

Noi ne-amintim Parisul cu uliși infernale
Și diminețile feericeei Veneții
Cu-arama lor de mirt și portocale
Și Rinul sur sub vălul ceții...

Da, noi iubim și carnea unui corp în floare
Și mirosul cadavrelor albastre
Și fi-vom vinovați noi dacă'n dulcea 'nbră țigare
Se va zdrobi scheletul lumii voastre ?

Noi ne-am deprins să prindem în căpestre
Sălbateci cai cu coame roaibe
Și să'nblânzim tretinele buestre
Ca pe'ndărătnicele roabe !

Veniți la noi ! din vijelii de lupte
Veniți în brațe dornice de pace !
Cât nu-i târziu, în teacă săbiile rupte !
O, frați veniți la noi și frați ne-om face !

Iar dacă nu, vom fi și noi vicleni ca alții
Și noi vom râde roșu când veți geme !
Și veacuri după veac, bolnave generații,
Vă vor strigă a lor blesteme !

Iar noi, vom năvăli în tainița pădurei,
Europei deschizându-i poartă
Și-atunci vă va pândi din noaptea urei,
Făptura noastră cruntă aziată !

Porniți, porniți cu toții spre Ural !
Noi vă lăsăm câmp larg de'ncăerare,
Mașinelor de-oțel cu suflu infernal
Și hoardelor mongole și barbare !

Dar noi nu vom mai fi străjerii porții
Intre Apus și Răsărit — când o să lupte—
Noi vom privi rânjind la uraganul morții,
Cu ochi de ciur și fețe supte.

Și nu ne vom mișcă, când Hnii și Nogaii
Vor părjoli orașe și vor pradă altare
Și'n temple ca în grajd își vor închide caii
Și carnea celor albi vor arde-o în frigare !

O glob bătrân ! Trezește-te din patima beției !
Ascultă-mi ruga cea din urmă oară ;
La sărbătoarea Muncii, a Păcii și-a Frăției
Te chiamă lira mea barbară !

ION BUZDUGAN

Pagini străine din trecutul țării

Un an de ocupație rusească (1810)

DOCUMENTE CONTIMPORANE

În Noembrie 1806, în toial entuziasmului deslănțuit la Paris de „Bulletin de la Grande Armée”, publicat de „Moniteur Universel” și anunțând victoria lui Napoleon de la Iena și intrarea Cezarului la Berlin și Potsdam, una din acele numeroase știri anonime, cari circulă în orele de nervozitate generală, înregistrată de câteva gazete din Occident ca un banal fapt divers, anunța încercarea trecerii Nistrului de către trupele rusești de sub conducerea generalului Michelson și înaintarea lor spre Capitala celor două principate, Moldova și Valahia...

Se șoptia între culise că Țarul Alexandru I, ale cărei răni recente de la Austerlitz sângerau încă, încredinșase ilustrului adversar al lui Pugatchef misiunea temerară de a pune piatra fundamentală la realizarea testamentului lui Petru Cel Mare, prin alipirea la Imperiul moscovit a celor două provincii românești.

În mai puțin de 100 de zile armatele țarului erau stăpâne pe toată întinderea dela Nistru la Dunăre, și dela Dunăre la Carpați... Biologicește epuizați, Turcii declară, în Ianuarie 1807, războiul pravoslavnic împărăției... Mai norocos decât colegii săi de pe frontul occidental, Michelson acceptă armistițiul dela Slobozia, din August al aceluiași an.

Și, cu toate că tratatul de la Tilsitt, din 24 Iunie 1807, împunea, prin articolul 22, evacuarea de către Ruși a țărilor românești, armatele lui Alexandru I vor continua să ocupe până la 1812, aducând împărțului lor, cel puțin o frântură din trupul acestei țării, în neputință de a i-o așterne în întregime sub picioare: Basarabia.

Conferința de la Iași din Februarie 1809 se termină printr'un eșec... Rusia, punând ca primă condiție a păcii, cedarea de către Turcia a provinciilor Moldovei și Valahiei, războiul reîncepe...

Eroul campaniei precedente din Finlanda, Kamenski, acest ales al norocului, devenit fetiș al trupelor, e numit generalism al armatelor de ocupație din Moldo-Valahia...

Anii 1809—1810 lasă în memoria contemporanilor o recoltă de imagini și icoane sinistre, reflexele cărora vor dă-nui în cântecile populare vreme îndelungată și vor sufla în inimă amintiri dușmănoase împotriva muscalilor.

Victoriile armatelor lui Kamenski, exagerând instinctul personalității sale, pun țărilor românești în tutelă...

Nu vor pătrunde în public, spre a fi trimise gazetelor din Occident decât numai acele știri cari vor purta pecetea controlului oficial rusec, stabilit la punctele principale de frontieră, în special în lungul Carpaților Transilvaniei...

E interzis reprezentanților militari străini să vorbească, chiar în corespondențele lor particulare, de fortificațiile la cari lucrează, sub soarele excepțional de arzător al verei lui 1810, țărani români, bătrâni de 70 de ani alături de copilandri de 12 ani... Rechizițiunile de tragică memorie de la Brăila, Focșani, București, lucrările agricole executate sub cnutul cazacilor, conacurile incendiate de proprietarii refugiați peste munți, în Ardeal, nu vor fi cunoscute, în 1810, în Apus...

Inebunit la gândul unei alianțe turco-englze de care se vorbește la finele lui 1809, Kamenski cere cu insistență, ca o

condiție de pace, provinciile românești.

Iată, în adevăr, câteva rânduri scrise din Semlin, la 4 Decembrie 1809 și publicate de „Journal de Paris” la 10 Ianuarie 1810:

„Știrile primite eri din Turcia spun că generalismul trupelor rusești, în urma bătăliei sângeroase din vecinătatea Silistrei, a propus marelui vizir un armistițiu. Acesta consimți, cu condiția ca Rușii să evacueze Moldova, Valahia și Basarabia, dar această propunere a fost complet respinsă”.

Problema aprovizionării preocupă în primul rând pe Kamenski... Provinciile Moldo-Valahie după trei ani de ocupație rusească, sunt sleite... Armatele Țarului sunt nevoite să-și tragă subsistența din patrie cu toate protestările baronului de Kampenhausen, vistiernicul împărăției rusești, (care ceruse generalisimului: „să se are cu valahi, dacă nu mai sunt cai”).

O informație datată din București de la 15 Ianuarie 1810 și publicată de „Journal de Paris” la 27 Februarie, spune relativ la această neliniștitoare problemă:

„Armata rusească e răspândită, în acest moment, în tot lungul Dunării pentru a facilita aprovizionările sale. Inapținerea sa momentană trebuie atribuită greutatea pe cari le întâmpină cu procurarea hranei. Se așteaptă în curând, știrea capitulării Giurgiului. Prințul Bagration, fiind indispus, se crede că comandamentul armatei va fi încredințat generalului Kutusof”.

Timp de 3 luni de zile nu vom mai găsi în ziare nici un rând referitor la campania rusească pe Dunăre... Problema alimentării armatelor se agravează... De unde a fost informat corespondentul din Presburg de marea mizerie ce domnește în primăvara lui 1810 în Moldova și Valahia?...

În adevăr, la 14 Aprilie 1810 „Kölnische Zeitung” publică o scurtă notiță din Viena, din 2 Aprilie:

„Un mare comerciant polonez, care a rezidat în Valahia, pe lângă stat-majorul rusec timp de 4 luni, în trecere prin orașul nostru, ne-a adus știri de completa sărăcie și foamete cari bântue provinciile ocupate de ruși... Se crede că această mizerie va pune capăt foarte curând campaniei”.

Iată ecoul acestei informații, publicat de „Journal de Paris” la 24 Mai 1810 (după o scrisoare din 11 Mai din Presburg):

„Rușii par a depune cu atât mai multă activitate pentru a transporta teatrul războiului pe malul drept al Dunării, cu cât Moldova și Valahia abia mai pot ajunge alimentării lor. Vitele s'au împuținat în aceste ținuturi în mod considerabil prin consumarea armatelor, și mai ales prin emigrarea cultivatorilor, cari caută adăpost în regiuni mai liniștite”.

O știre, sosită la Paris, în momentul serbărilor grandioase oferite împăratului și împărătesei Maria Luiza și înecat în detaliile primite din toate unghiurile imperiului, produc totuși o mare perturbare în sferile diplomatice.

„Journal de Paris” din 27 Iunie 1810 conține următoarele rânduri, trimise la 10 Iunie din Buda:

„Toate scrisorile venite din Iași anunță că, după ordinele formale sosite din Petersburg, autoritățile rusești au început organizarea Moldovei și a Valahiei (pe piciorul provinciilor rusești).

„S'a declarat oficial că toate privilegiile

de cari se bucurau supușii austriaci în aceste provincii în consecința tratatelor cu Turcia, încetează de a exista chiar din acest moment”.

Iar la 28 Iunie 1810, în Nr. 179, pagina 1265, „Journal de Paris” publică următoarea scrisoare din Viena, datată din 14 Iunie:

„Ambasadorul Rusiei a notificat Curții noastre la 18 a lunei trecute unirea la imperiul rusec a celor două provincii Moldova și Valahia. Această alipire a noulor provincii e de foarte mare importanță pentru Rusia.

„Moldova are 360 de mile în lungime și 240 în lățime: e o țară călduroasă și roditoare, udată de numeroase râuri, bogată în păduri și în animale. Ea produce în abundență un lemn de construcție excelent, o mare cantitate de cânepă, sare, cerea frumoasă, lână prețioasă, unt și carne sărată.

„Sunt în această țară și locuri nesănătoase, mlăștinoase și necultivate. Crearea de industrii va purifica aerul prin canale și brațe viguroase.

„Valahia, separată de Moldova prin munți înalți și prin Siret, are 90 de leghe în lungime pe 50 în lățime. Aici aerul e mai temperat, pământul nu-i mai puțin fertil și produce pepeni verzi de calitate rară, un vin bun și legume în abundență. Munții ei sunt acoperiți de păduri pline de vânat. Țara e prost populată. Ar putea hrăni de șase-ori mai mult locuitorii de cât conține. Valahii sunt soldați buni”.

O dovadă elocventă că ecoul groaznic al mizeriei din provinciile ocupate a ajuns până la auzitele urechi ale lui Alexandru I. în vlegiatură la Tzarskoe-Selo, e următoarea scrisoare din Petersburg, din 3 Iunie 1810, pe care o citim în „Moniteur Universel” din Paris, dela 3 Iulie 1810:

„Împăratul a acordat Marea Cruce a Sfântului Vladimir, clasa I-a, mitropolitului Gabriel, exarhul Moldovei și Valahiei. Prin acest gest, Majestatea Sa ține să răsplătească virtuțile acestui prelat și afecțiunea ce-a arătat-o în totdeauna popoarelor cari îi sunt încredințate.

„Ba vrea, în același timp, prin acest exemplu, să stimuleze clerul moldo-valah să ușureze la rândul lui, nevoile locuitorilor cari suferă povara trupelor de ocupație”.

Iar la 16 Iulie 1810 „Prager Zeitung” scrie:

„Din colecta de 3000 florini făcută de

O. BRIESE: ICA.

Vers de totdeauna

Frunză de plop, frunză în vânt,
Viața mea ce-i, visul meu ce-i ?
— Firavă umbră peste pământ
Cad sub povara anilor grei —
— Fără de crez, fără cuvânt,
Sufletul, sufletul mi-l frământ
Pe drum în tina pașilor mei —

Valuri răsfețe, gânduri răstorn ?
— Care mi-e drumul, pe unde merg ?
Departă sună glasul de corn...
— Pașii în urmă, pașii, se șterg,
Tot mai departe de țintă merg,
Nu pot din cale să mă întorn —

Iubirea mea, nestinsul dor,
Strop în afund, floare 'n pustii ?
— Gândul se 'nalță, pașii cobor
Tot mai în noapte, mai fără spor.
Sfârșit.. la umbră de zări târzii :
Ursita mea, a tuturor —

EUGEN VICTOR

prințul Grassal-Kowich, se spune că o sumă de 500 florini va fi trimisă agentului Monarhiei la București, pentru a fi distribuită populației valahie mult încercată de război și de ocupația străină”.

A două zi, „Journal de Paris” publică scrisoarea următoare din Viena, datată dela 5 Iulie :

„Câteva scrisori sosite din Valahia vorbesc de o victorie decisivă a Rușilor împotriva Turcilor, comandați de Marele vizir, Ismail Bey și Prințul Calimach., împreună cu 4000 de oameni au fost făcuți prizonieri”. (E vorba de Hoșpodarul Moldovei căzut în mâinile generalului Sabonow).

În urma acestei înfrângeri, Turcii cer un armistițiu, care li se refuză, pentru motivele ce le găsim în „Journal de Paris” din 26 Iulie 1810.

„Se știe pozitiv azi că marele vizir a expediat la generalismul rusesc pe Capi-gi-Bașa Soliman Bey pentru a cere un armistițiu. Kamenski va figura cesiunea Moldovei și a Valahiei”.

Or, această cesiune era, în spiritul generalismului, un fapt atât de sigur, încât solicitarea sa interesată se îndrepta spre tineretul intelectual al țării ocupate pentru a-i mișca fibra unui patriotism impus dela Petersburg.

Sugestive, în această privință, sunt cele două scrisori ce urmează, prima datată din Viena, dela 17 Iulie și publicată de „Journal de Paris” la 30 Iulie 1810 :

„Dir București se scrie că tinerii greco-valavi adunați în mare număr în seminarul acestui oraș, sunt protejați în mod special de guvernul rusesc și manifestă un entuziasm extraordinar pentru protectorii lor. În acest moment se pun bazele unei mari bibliotecii care va sta la dispoziția studenților valahi. Se va fonda

de asemenea un mare număr de burse pentru studenții săraci”.

Aceleași autorități, cari își dau un brevet efitin de patriotism prin alianță, trimis, pe cale anonimă, următoarea scrisoare din București, datată din 26 Septembrie, celui mai citit ziar al vremii „Moniteur Universel” din Paris, care-l publică în numărul său din 31 Octombrie 1810 :

„Dela părăsirea Valahiei de către prințul Ypsilante, instrucția publică părea cu totul abandonată. Școala noastră din București rămăsese fără director și fără ajutor. Profesorii erau nevoiți să trăiască din economiile lor. Dar Providența, aducând de câțeva vreme la cârma diocesei pe S. S. Ignatie, fost arhiepiscop de Arta în Epir, prelatul zelos de progresul literelor și menținerea religiei, toate s'au schimbat în chip admirabil.

„Abia sosit la București, s'a dus la școală, a examinat pe elevi, le-a dat mari speranțe de viitor și a promis celor cari se vor distinge prin munca și talentul lor să-i trimită cu propriile-i cheltueli la cele mai celebre Universități din Europa.

„Clădirea școlii cădea în ruini; acest generos prelat a reconstruit-o din banii săi proprii. A dat acestei instituții numele de „Liceul grecesc”. Inaugurarea lui s'a făcut în chip foarte solemn, în mijlocul unei numeroase și strălucite asistențe, în care se afla Excel. Sa generalul guvernator, arhiepiscopii și episcopii provinciei, toți superiori mănăstirilor, toți marii boeri și cei mai notabili comercianți.

„Monsenierul Ignatiei nu cruță nici griji, nici muncă, nici bani pentru a stimula progresul studiilor în Valahia. Recompenșează pe elevi după merite; în fiecare Joi întrunește pe profesori la o agapă anuală.

„A adus din diferite părți oameni de știință și foarte versați în învățământ.

Avem azi în liceul nostru profesori de filozofie, de fizică, de matematici, de istorie naturală, de literatură, de poezie, de retorică, latină, franceză, germană și rugă.

„A comandat de la Viena toate instrumentele necesare de fizică și astronomie; a creat o tipografie și o fabrică de hârtie la București, în fine, a fondat o societate literară, compusă din cei mai distinși lii ai țării prin cunoștințele lor.

„Impulsiunea dată de acest respectabil prelat e atât de puternică și atât de generală încât putem afirma că știința și literalele nu vor întârzia să progreseze foarte repede și într'un chip foarte strălucit în țara noastră”.

La 12 August 1810 aflăm print'o scurtă notiță trimisă la 10 Iulie din București lui „Journal de Paris” următoarele :

„Domnul general baron de Engelhardt, președintele Divanului Valahiei, a ordonat celebrarea în acest oraș a unui serviciu solemn de mulțumire A Tot Puternicului pentru victoriile repurtate de armatele împărătești. Astă-seară tot orașul e luminat”.

Organizarea „à la russe” a provinciilor ocupate nu era văzută cu ochi buni pe cât spunea „The Stan” din Londra, la 18 August, de Curtea dela Tuileries... Or, diplomația rusescă știa prea bine că pericolul din partea aceasta nu se putea suprima numai contestându-l...

Ecolul acestei prudente atitudini îl găsim, în adevăr, în „Moniteur Universel” din 21 Septembrie 1810, prin scrisoarea din Brody din 20 August 1810.

„După raportul unui boer sosit din Moldova, comisarul imperial pusese trimis în această provincie a renunțat la proiectul de a o organiza împreună cu

Valahia, pe acelaș picior cu provinciile Imperiului rusesc”.

În aceeași lună scrisori din Budapesta vorbesc de o epidemie care s'ar fi manifestat în Moldova și care ar fi făcând mari ravagii.

În la 26 Septembrie, „Journal de Paris” scrie :

„Aflăm din Viena că locuitorii Valahiei și Moldovei au refuzat de a se ridica în masă contra Turcilor”.

La 11 Octombrie forturile Rusciuk și Giurgiu cad în mâinile Rușilor. La Petersburg entuziasmul e imens. Generalisimul Kamenski e decorat cu crucea St. Andrei clasa I-a.

În cursul lui Noembrie fortăreața Vidin capitulează de asemenea...

„Journal du Nord” din Petersburg scrie, la 30 Noembrie, că la București înfrățirea între populație și armata de ocupație e generală și de o necontestată sinceritate.

„Journal de Paris”, la rândul său, publică în numărul din 15 Decembrie 1810, o scrisoare din Viena de la 1 Decembrie :

„Știri sosite din București anunță că se ridică acolo un mare arc de triumf, în onoarea generalului-conte Kamenski, care va termina frumoasa campanie făcută, prin începerea negocierilor cu plenipotențiarilor turci, Bazele tratatului, după câte se pretinde, vor fi : 1) plina ceziune a Moldovei și Valahiei; 2) independența Serbiei; 3) o indemnitate de 40 milioane de piaștri din partea Turciei. Această campanie care, după afirmările oficiale de la Petersburg, costase numai în cursul anului 1810, 27.000 de morți Imperiului țarist, și, după expresia lapidară a profesorului Schmalz de la noua Universitate din Berlin, în jurnalul său „Politische Annalen”, volumul III, 1811, abia a mai lăsat nefericitelor popoare ale Moldovei și Valahiei această formă pasivă a energiei pe care o numim resemnare, se termină în apoteoză pentru generalisimul rusesc care, din înălțimea indiferenței sale superioare, contemplă poporul cuirasat contra suferințelor.

Iată o notiță datată din București de la 1 Decembrie 1810, pe care o găsim în „Moniteur Universel” din 30 Decembrie : „Contele Kamenski a sosit la București cu întreg stat-majorul rusesc, la 23 ale lunii trecute. Orașul i-a făcut o primire foarte strălucită. Arcuri de triumf, coroane de lauri îl așteptau pe tot parcursul, Bucureștii au fost iluminați 3 zile.

Paris, Septembrie 1926.

Leon Baidaff

LEON BIDAFF

Cărți românești

— Ion Greulescu. „Domnișoara Celina“. Roman 1926 —

Spuneam cândva că ne aflăm azi, în cea mai plină eflorescență literară de când dănuim noi ca neam, pe meleagurile acestui pământ. Niciodată n'a fost în viața noastră literară o mișcare mai vie, mai plină și mai interesantă. Puteri noi apar de la zi la zi, adăogându-se suvoiuului obțesc, ajuns la o însemătate apreciabilă. O tinerețe plină de avânt, de încredere și de multe ori iconoclastă, a pus stăpânire pe viața noastră literară. Și e bine așa... Din volbura hăuitoare de azi, se va limpezi mâine perspectiva literară, — de sigur, luminoasă și mare, susținută pe pilăștii adevărați și solizi.

Aceste gânduri îmi trec prin minte, după citirea romanului d-lui Greulescu, care irupe pe câmpia noastră literară, aproape pe negândite, surprinzându-ne cu un roman, demn de a fi luat în considerare din multe puncte de vedere.

Singular și ca fond și ca tratare, romanul acesta, „Domnișoara Celina“, ne desvăluște o lume, care până azi, n'a format decât incidental obiectul literațiilor noastre. E lumea interlopă și echivocă a unei pretinse aristocrații românești, hibridă prin suflet, imorală prin fapte. Lipsit de-o intrigă propriu zisă (pe care literat îl mai preocupă azi, intriga?), romanul dă la iveală viața unei domnișoare crescută la școala echivocă a unui modernism fals și stricat. Eroină principală a romanului, d-ra Celina trăește viața unei păpuși, fără o filosofie proprie de viață, fără un rezim, fără o preocupare reală și frumoasă. Iubirea ei tribulează între un căpitan de roșiori și un aventurier Suarez, în mrejele senzuale ale căruia cade lesne, ca o muscă în pănza paianjenului. Capabilă totuși de a avea o „personalitate“, ea rămâne un prototip al fetei moderne din aristocrația banului nostru. Sufletul ei hibrid, trăește o viață de nimica, — pentru ca, în cele din urmă să contracteze cea mai burgheză legătură conjugală, — de sigur în scopul unei libertăți desăvârșite. Viața ei se petrece în jurul câtorva turguri, bine conturate în roman. E, mai întâi, Pyk, suspinătorul Celinei, — un tip complex, o înfățișare donchihotească cu totul interesantă. Jovial și trist, iubitor și plictisit, persifleur și încrezător, humoristic și serios, — Pyk e de-o structură sufletească foarte simpatcă. Iubirea lui pentru Celina e atât de discretă și de duioasă, — pe cât de aspră și murdară este lecția pe care împrejurările i-o dau, arătându-i șubrezienă și ușurătatea fetei. Amărit și plictisit, în cele din urmă, Pyk, incapabil la rându-i de a fonda o viață, pleacă în Algeria, înrolat în legiunea străină, trimetind soartea și unui anumit București, monumentalul lui dispreț: scuipatul său... Căpitanul de roșiori Cristian, un amestec de lucruri bune și rele, e „taurul“ acestei mici societăți. Păștrând Celinei o dragoste oarecum curată, — el, totuși, duce o viață senzuală desordonată, trăind cu cea mai bună prietenă a Celinei, concomitent cu mama acestei prietene și cu subretele lor respective. Acceptat de Celina, chiar după ce ea descoperă toate aceste orori, — e, la rândul lui, dat deoparte de aventurierul Suarez, un meridional șiret și senzual, care, în timpul unei excursii la

Constantinopol, violentează (cu voia ei) pe Celina, — sfârșit logic, firesc și așteptat. Alături, și având multe contingente cu familia Celinei, găsim redată în trăsături crude și puternice, familia aproape sinistră, a fostului contra-maestru Drümer, ajuns, după compromisuri criminale, în aristocrația bucureșteană. Fost director al fabricii de... marmeladă, Drümer ajunge conducătorul... societății pentru profilaxia boalelor morale și proprietarul clubului T. I. R. (Trefla industriașilor români). Familia lui se compune din nevastă-sa Frusinica și din d-ra Luly, prietena Celinei. Găunoșenia și imoralitatea acestei familii sunt redată integral. Intr-o vervă satirică, adecvată perfect subiectului, d. Greulescu redă viața acestor monștri morali, alcătuită din ipocrizie și senzualism. Acestea sunt personajele principale ale romanului, întrolocute într-o acțiune simplă, fără intrigă și

I. GREULESCU

fără desnodământ, — ci purtate și arătate în mediul lor, ca într'un film luminos și crud. Departe, într'o atmosferă calmă, desinteresată și patriarhală, zărim, într'o pauză a acțiunii principale și chipul jovial al boerului Smeureanu-Trăsnea, voluntar — de și bătrân — în războiul nostru cel mare. El s'a sta ca o imputare a vremii. Episodul privitor pe el, istorisit atât de frumos, într'o scrisoare a lui Pyk către Celina, e plin de humor și de dragoste de neam.

Părăsind modul de tratare obișnuit, d. Greulescu a adoptat pentru redarea romanului său, o atitudine cu totul nouă în literatura românească. El s'a pus de la început pe picior de „supercherie“ satirică, — cât fondul, cât forma. Tot stilul său e un forfot de imagini, de „ghidușii“ (în senzul bun al cuvântului), de neologisme, care aiurea ar fi riscate, — de cuvinte noi, de jocuri și țesături de fraze neuzitate, — adecvând astfel exprimarea, — fondului vieții descrise. Alteii vieți, o asemenea exprimare n'ar fi fost convenabilă. Capitolele apoi, sunt foarte diferite. O necontînită (aparentă) sfărâmă la tot pasul obișnuita continuitate a unui roman. Mereu avem surprinderi, în mersul niciodată calm al povestirii. Scrișori scurte se interesează printre capitole, înlocuind cu succes pagini întregi de descrieri și desfășurări de situații, — un fel de „neglijență“ voită lasă unele capitole neterminate, ca și cum condeiul numai s'ar juca cu descrierea, — o alătură donchihotească, deformează, neconținut, acțiunile totuși seriose, — ca un fel de „lasă-mă să te las“, plin de-o filosofie de nepăsare... Și totuși, un obiectivism aproape desăvârșit. După ce isprăvim romanul, nu putem găsi năucă o umbră de simpatie sau antipatie a autorului pentru vreun tip al său

Elegie

Privește-mi ochii nișți de serile tale înfrigurate,
privește-mi înfrăgezirea stinsă
de flacăra ce a pătruns-o,
privește pustiul legănării tale
impietrit pe chipul meu.

Vei încrusta poate năframa pocăinții
în clipiri de răs!
Te vei cunoaște atunci?
Nu știu...

Ceana depărtărilor mele o voi închide
cu lespezi de nori — să nu știi tristețea
zărilor cu pași de toamnă.

În năvodul eresurilor de totdeauna, strâns
voi crede bucuria ta, ca și orbul
în focul luminii ce-i înfierbântă
lacrima născută din carnea
însăngeratelor orbite...

Privește-mă și răzi!

LIBERALLE NETTO

pentru vre-o situație descrisă. Satiră, — și totuși obiectivism. Tonalitatea e satirică, — viața însă este redată periodic.

Dar în afară de înfățișarea lui nouă și ghidușă, romanul se prezintă masiv și în ceace privește viața descrisă. Cu o pană crudă, dar nepărtinitoare, d. Greulescu ne introduce în viața unui fragment din societatea românească. Aici stă însemnătatea lui cea mai mare. Romanul cu contingente sociale — greu de realizat — este și cel mai târziu în dezvoltarea literară a unui neam. El fiind sinteză, se elaborează încet, ca însăși viața.

În cazul de față, scriitorul a avut de luptat cu o lume interlopă, senzuală și ipocrită. Senzualismul fiind de esența acestei lumi, firește că n'a putut fi evitat. Romanul are scene tari, dar foarte firești. Ele sunt redată fără pic de senzualitate din partea scriitorului. Nici o picătură de simpatie nu se degajează din descrierea lor, necum vreo atitudine de aprobare. Prin rigoare deci, aceste descrieri poartă în ele, virtual, o potențiere de moralitate. Mai mult chiar: descrierea acestor scene crude deș e făcută fără gând de biciuire, e totuși satirică. De aceea, citirea acestor pagine, departe de a ne strecura fiorul senzual, ni-l dă pe acel al unei tristețe fără hotar... Redarea apoi este artistică, nu brutală, — ceace face ca impresiunea să nu fie violentă, — dar, mai presus de toate, aceste scene tari fac parte integrantă din complexul vieții descrise, așa în cât ele sunt acceptabile, fiind firești. Fără ele, vieții descrise i-ar fi lipsit însăși sensul ei cel mai de seamă. De aceea, aceste pagini nu pot, nici într'un caz, să fie puse alături de acelea, atât de dese, aflate în publicațiile de azi, pline de un libidinism fără alt scop decât de a scormoni „bestia senzuală“. Aici este descrierea serioasă a unor scene rupte din viață, adeseori stupidă, a unui colț din societatea românească. E locul să invocăm adevărul vorbeii că tonul face muzica. Spiritul de care este animată o pagină literară, este decisiv în aprecierea ei.

Călcând cu dreptul, d. Greulescu a pășit, plin de-o jovialitate nouă și simpatcă, pe câmpia literilor române, adăogându-și puterea la cele ale înaintașilor, într'u promovarea literaturii noastre pe drumurile progresului.

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

Ardealul și problemele culturale

„ASTRA” ȘI „TRIBUNA”

Dacă am răsfoi colecțiile presei cotidiene și periodice din Ardeal dinaintea de război, dar mai cu seamă arhiva societății culturale „Astra” din Sibiu, am găsi un foarte bogat material de proiecte și probleme referitoare la toate chestiunile de viață din acele vremuri. Am putea spune, că ardelenii cu știință de carte de pe atunci se ocupau mai vârtos cu făurirea de planuri de cât cu executarea lor. Lucrul acesta e ușor de explicat prin condițiile de viață în care se găseau românii ardeleni. Traiul împreună cu sași și cu maghiarii oferea zilnic exemplul unei vieți intelectuale superioare a celeia de care puteau să aibă parte românii. Iar tineretul care-și făcea studiile academice la Budapesta și la Viena nu putea să rămână impasibil față de progresele culturii moderne ce le vedea acolo. Dar aceste exemple excitau dorința de-a le urma fără ca să fie date și mijloacele necesare pentru realizarea lor, astfel că cele mai bune intențiuni rămăneau în stare de proiecte. Cu toate acestea avem câteva puncte de frumoase realizări, care au întipărit epocii din ultimele trei-patru decenii ale veacului trecut caracterul cultural al vieții românești din Ardeal, așa cum s'a găsit la înfăptuirea României-Mari.

Din aceste puncte cele mai luminoase, care au avut o înrăurire mai puternică asupra sufletului românesc din Ardeal, au fost: societatea culturală „Astra” și ziarul politic „Tribuna”. Amândouă au luat ființă la Sibiu și și-au dezvoltat activitatea acolo, făcând din acest oraș săsesc metropola culturală și politică a românismului din Ardeal.

Deși între înființarea lor e un răstimp de peste două decenii (Astra la 1861 și Tribuna la 1884) în acțiunea lor a fost o legătură logică. Fără propagandă culturală a „Astrei”, în primele două decenii mișcarea dela „Tribuna” n'ar fi putut da rezultatele obținute, precum nici „Astra” n'ar fi putut lua proporțiile grandioase la care se ridicase către sfârșitul veacului trecut, fără acțiunea „Tribunei”. Una pe alta s'au completat admirabil.

„Astra” a pus pentru întâia dată în aplicare la românii din Ardeal cel mai important principiu al vieții sociale moderne, anume ideea de asociație, care reiese chiar din titlul ei original „Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român”. Prin aceasta era indicat și modul pe care trebuia să se întemeieze toată activitatea ulterioară a societății. Punerea în practică a acestui principiu, care s'a făcut mai mult în mod instinctiv decât metodic, a dat cele mai bune rezultate, dovedind că poporul român are aptitudini înăscute pentru viața socială în sensul modern al acestui principiu de viață. Toată activitatea ulterioară a „Astrei” se bazează pe o strânsă colaborare dela om la om.

Cu mijloace extrem de modeste, strânse din cotizații dela membri, „Astra” a desfășurat o activitate foarte rodnică. Cum am spus și cu prilejul ultimului congres ținut la Zalău, din programul indicat chiar în titlul original n'a putut fi realizată decât partea a doua, aceea privitoare la cultura poporului. Această „cultură a poporului” a fost interpretată foarte just ca o dezvoltare a facultăților spirituale în toate direcțiile vieții, iar nu ca o înmagazinare de cunoștințe teoretice și fără viață. Pentru aceea în propaganda culturală s'a pus totdeauna mai

mult temei pe învățatura cu graiu viu decât în scris.

Practica vieții a arătat chiar dela primele începuturi, că sfaturile date cu graiu viu la întrunirile populare aveau un efect imediat, întru cât chestiunile și problemele puse în discuție de către conferențieri ațâțau curiozitatea auditorului și țăraniii prindeau mai ușor ideile și sfaturile date. După conferințe urmau discuții libere și țăraniii își arătau s'nguri dorințele lor, care, puse în legătură cu cele propagate de conferențieri, duceau de multe ori la realizări practice și imediate. În felul acesta s'au format diferite asociații țărănești cu scopuri gospodărești.

Conferențierii „Astrei” se recrutau din modeste intelectuali ce-i aveau poporul românesc din Ardeal, cari aveau o cultură mai mult sau mai puțin omogenă. Imprejurarea aceasta a făcut ca toată acțiunea de propagandă să aibă o unitate de idei și de principii de viață, care în mod firesc și logic a influențat întreaga românie din Ardeal, realizând o admirabilă unitate de idei și sentimente.

Astfel era pregătită în prima perioadă de activitate a „Astrei” populația din Ardeal când în anul 1884 s'a desfășurat marea mișcare națională, politică și culturală, la Sibiu prin ziarul „Tribuna”, de sub conducerea lui Ion Slavici care atunci era unul din cele mai ispititoare făgăduinți ale genului românesc.

Mișcarea dela „Tribuna” a început deodată și cu aceleași puteri de afirmare în două direcțiuni: politică și culturală.

În politică a afirmat chiar dela început principiul național ca țântă supremă a luptei românilor din Ardeal, iar în privința culturală a dat cunoscuta lozincă

că „Soarele nostru răsare la București”.

Cu apariția „Tribunei” s'a schimbat toată situația în Ardeal. Lozincă aceasta a fost ca un curent electric, care a deschis de-odată ochii tuturor. O orientare nouă s'a produs în toate manifestările publice.

„Soarele la București răsare” devenise o frază cu putere magică.

Coloanele „Tribunei” păreau a fi fost scrise cu litere de foc, atât de mult impresionase generația de atunci. Erau idei nouă în baină nouă. Politica tradițională, care culmina într'un dinasticism, necesar, fără îndoială, încă atunci, dar dus prea în extrem, se preschimba cu fiecare număr nou al „Tribunei” într'o politică mai actuală, care lăsa să se întrevadă că dreptatea pentru poporul român nu va veni niciodată dela „drăguțul de împărat”, ci de aiurea... Așa cum s'a și întâmplat.

Mișcarea tribunistă în politică a culminat în cele două procese al „Replicei” și al „Memoranțului”, care duseră faima a-supririlor ungurești în toate țările civilizate din Apus și chiar peste ocean.

Din punct de vedere cultural această mișcare a avut o deosebită importanță prin faptul că pentru întâia oară apărea în Ardeal un ziar scris în limba curat literară, așa cum era vorbită și scrisă la București.

Nu a fost o simplă coincidență că „Tribuna” a apărut la Sibiu, unde își avea sediul și „Astra”. Aceste două nume nu pot fi despărțite unul de altul, când se vorbește de dezvoltarea vieții culturale în Ardeal. Epoca culturii moderne acolo începe cu anul 1884 și e strâns legată de activitatea „Astrei” și a „Tribunei”. Dela această dată vom începe și noi cercetările menite a pune pe cetitorii acestei reviste la curent cu problemele culturale în Ardeal.

ION BAILĂ

Cronica muzicală

AL III-LEA CONCERT AL „FILARMONICII”, (Dirijor: Rhené-Baton)

DOUA CONCERTE DE VIOARA. (Kubelik și Ghiga)

Nu e mai mult de o lună de la începutul stagiunii muzicale, și evenimentele se înțețesc, concerte felurite se organizează, publicul manifestă interes pentru activitatea muzicală și viața artei sonorilor capătă din ce în ce mai viguros elan. „Filarmonica” și „Opera” și-au fixat planul de lucru, s'au și așternut la muncă pentru realizarea lui și dețin, astfel, centrul interesului în mișcarea muzicală, în vreme ce soliștii de tot felul, vocali și instrumentali, organizează concerte aparte, străduindu-se pentru păstrarea idealului de perfecțiune individuală.

Al treilea concert simfonic a fost dirijat tot de Rhené-Baton. Programul, ca și la concertul anterior, consacrat exclusiv muzicii franceze, ale cărei particularități stilistice Baton le cunoaște serios, le și poate reda și evidenția în interpretările sale. Jacques Ibert (Escale), Fauré (Pelléas et Mélisande) și Chabrier (Uvertura la „Gwendoline”) formau partea II-a a programului care avea înscris ca piesă inițială simfonia în si bemol a lui Ernest Chausson. A ascultat auditorul entusiast al lui Baton, cu o înfrigurată bucurie spirituală, Simfonia lui Chausson. Baton a proiectat, întradevăr, atâta lumină asupra piesei acesteia, a pus apoi atât sbucium în reliefaarea genului specific al lui Chausson! Însă, ori unde încerci o lămurire asupra stilului lui

Chausson, ești întâmpinat cu numele lui Franck și Wagner. Este adevărat, în ce privește procedeele tehnice. Mai ales influența lui Franck să străvede până și în acele ecouri frecvente ale ideilor care străbat toate părțile simfoniei, suprapunându-se în ingenioase contrapunctări, sau generând aspecte nouă din antitezele ce rezultă prin înlănțuirea diferitelor idei. Finalul Simfoniei — Simfonia este formată din trei părți ca și la Franck — utilizează motivul introducerii în aceeași manieră ca și finalul simfoniei lui Franck. Orchestra lui Chausson, de asemenea, nu este neinfluențată de Wagner și Franck. Dar ce puritate sufletească, ce nobilă concepție de viață, ce înalt idealism, ce mistică și creștină emoție pentru durerea și bucuriile umanității, mocnesc în opera acestui fericit, trăind în opulența bunurilor pământene, înconjurat de toate părțile de rafinerie artistică, de gust și de spirit, trăind însă nici cât Mozart, 34 ani, răpus stupid de un accident de bicicletă! Aceste deosebite însușiri sufletești și tot tragicul ruperii lui Chausson din viață. copleșesc spiritul ascultând simfonia în si bemol. „Une musique d'une sonorité suave, seréine, égale, un flot pur sans chatoiements séduisants, une onde calme, fraîche, lucide, où parfois un sanglot profondément humain s'élevait” peste care plutește înduieșetoare și caldă „une lamentation poignante, une plainte lu-

